RAMAKRISHNA MISSION VIDYAMANDIRA

(Residential Autonomous College under University of Calcutta)

B.A./B.SC. THIRD SEMESTER EXAMINATION, DECEMBER 2013 SECOND YEAR SANSKRIT (General)

 Date
 : 23/12/2013
 SANSKRIT (General)

 Time
 : 11 am - 2 pm
 Paper : III
 Full Marks : 75

1. Answer <u>any one</u> of the following questions:

[12]

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির **যে কোন একটি**র উত্তর দাও।

- a) Discuss the importance of the role of Vidūṣaka in Kālidasa's Abhijñānaśakuntalam. কালিদাসের অভিজ্ঞানশকুন্তলম্ নাটকের বিদূষক চরিত্রটির গুরুত্ব পর্যালোচনা করো।
- b) Who is Haṃsapadikā? Where does she sing? Describe the significance of the song of Haṃsapadikā. [2+1+9] হংসপদিকা কে? তিনি কোথায় গান করেছিলেন? হংসপদিকার গানের তাৎপর্য নিরূপণ করো।
- "Kālidāsa is a poet of nature"— Justify the statement.
   'প্রকৃতির কবি কালিদাস' এই উক্তিটির যাথার্থ্য নিরূপণ করো।

2. Answer **any four** of the following questions :

 $[4\times2]$

[6]

যেকোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দাওঃ

- a) What are the eight incarnations mentioned in the nāndī śloka of the Abhijñānaśakuntalam? 'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকের নান্দীশ্লোকে উল্লিখিত অস্টমূর্তি কী কী?
- b) आश्रममृगोऽयं न हन्तव्यो न हन्तव्यः Who says this and to whom? Refer to the context of the saying. (क कारक এটি বলেছেন? উক্তিটির প্রসঙ্গ নির্দেশ করো।
- c) Briefly describe the merits of hunting. মৃগয়ার গুণগুলি সংক্ষেপে আলোচনা করো।
- d) Where did the reunion of Duṣyanta and Śakuntalā take place? What was the name of their son? দুয়ান্ত ও শকুন্তলার পুনর্মিলন কোথায় ঘটেছিল? তাঁদের পুত্রের নাম কি?
- e) How did Śārṅgarava feel when he entered the city? নগরে প্রবেশের পর শাঙ্গরবের অনুভূতি কেমন হয়েছিল?
- f) Who were Mārīca and Aditi? In which act of Abhijñānaśakuntalam do they appear? মারীচ ও অদিতি কে? 'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' এর কোন্ অঙ্কে তাঁদের উপস্থিতি দেখা যায়?
- g) 'इमे अपि प्रदेये' Who said this and to whom? 'इमे अपि प्रदेये' — উক্তিটি কার এবং কাকে বলা হয়েছিল?
- 3. Translate into Bengali or English <u>any one</u> of the following:

যেকোন <u>একটির</u> বাংলা অথবা ইংরাজী অনুবাদ কর।

- क) मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकाया निष्कम्पचामरशिखा निभृतोर्ध्वकर्णाः। आत्मोद्धतैरपि रजोभिरलङ्घनीया धावन्त्यमी मृगजवाक्षमयेव रथ्याः।।
- ख) पातुं न प्रथमं व्यवस्यित जलं युष्मास्वपीतेषु या नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम्। आद्ये व: कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सव: सेयं याति शकुन्तला पितगृहं सर्वेरनुज्ञायताम्।।

	.3.3	
	तच्चेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं	
	भावस्थिराणि जननान्तरसौहदानि।।	
4.	Explain with reference to the context any one of the following:	[8]
	নিম্নলিখিত যে কোন <u>একটির</u> সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করো।	
	क) कृत्ययोर्भिन्नदेशत्वाद् द्वैधीभवति मे मनः।	
	पुरः प्रतिहतं शैले स्रोतः स्रोतवहो यथा।।	
	ख) शुद्धान्तदुर्लभिमदं वपुराश्रमवासिनो यदि जनस्य।	
	दूरीकृताः खलु गुणैरुद्यानलता वनलताभिः।।	
	ग) स्वप्नो नु माया नु मतिभ्रमो नु	
	क्लिष्टं नु तावत्फलमेव पुण्यम्।	
	असन्निवृत्त्यै तदतीतमेते	
	मनोरथा नाम तटप्रपाता:।।	
5.	a) Amplify any one of the following:	[6]
	যে কোন <u>একটির</u> ভাবসম্প্রসারণ কর।	
	क) किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्।	
	ख) भावस्थिराणि जननान्तरसौहदानि।	
	ग) न प्रभातरलं ज्योतिरुदेति वसुधातलात्।	
	Or,	
	b) Write short notes on <u>any two</u> of the following:	[2×3]
	যে কোন <u>দৃটি</u> বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো।	
	भरतवाक्यम्, गौतमी, कुलपति:, विष्कम्भक:	
6.	Answer <u>any one</u> of the following questions:	[10]
	নীচের যে কোন <u>একটি</u> প্রশ্নের উত্তর দাওঃ	
	a) Describe after Manu the origin and importance of king. রাজার উৎপত্তি এবং গুরুত্ব সম্পর্কে মনুর অভিমত আলোচনা করো।	
	b) Discuss fully what you know about Vyasanas from your text Manusaṃhitā. পাঠ্য মনুসংহিতা অবলম্বনে ব্যসন সম্বন্ধে আলোচনা কর।	
	c) How many types of forts are prescribed by Manu? Discuss fully. Which is the behim?	est according to
	মনুর মতে দুর্গ কত প্রকার ? সেগুলির বিবরণ দাও। তাঁর মতে কোন্টি সর্বোত্তম ?	
7.	Translate <u>any one</u> of the following into Bengali or English:	[5]
	যে কোন <u>একটির</u> বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করো।	
	क) एकमेव दहत्यग्निर्नरं दुरुपसर्पिणम्।	
	कुलं दहित राजाग्निः सपशुद्रव्यसञ्चयम्।।	
	ख) बालोऽपि नावमन्तव्यो मनुष्य इति भूमिप:।	
	महती देवता ह्येषा नररूपेण तिष्ठति।।	

ग) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान्

पर्युत्सुको भवति यत् सुखितोऽपि जन्तुः।

a) Explain **any one** of the following ślokas with reference to the context: [6] 8. নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির যে কোন **একটির** সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা কর। क) एवंवृत्तस्य नृपतेः शिलोञ्छेनापि जीवतः।

विस्तीर्यते यशो लोके तैलविन्दुरिवाम्भसि।।

- ख) अमात्ये दण्ड आयत्तो दण्डे वैनयिकी क्रिया। नुपतौ कोषराष्ट्रे च दुते सन्धिविपर्ययौ।।
- ग) अलब्धं चैव लिप्सेत लब्धं रक्षेत् प्रयत्नतः। रक्षितं वर्धयेम्रैव वृद्धं पात्रेषु निक्षिपेत्।।

Or,

b) Write short notes on any two: साहसम्, गिरिदुर्गम्, तौर्यत्रिकम्, मनुः। $[2\times3]$

Answer **any two** of the following questions :

 $[2\times2]$

[10]

নিম্নলিখিত যে কোনও দৃটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

- a) What is meant by जाङ्गलदेश? 'জাঙ্গলদেশ' বলতে কী বোঝায়?
- b) Who is the author of the Manusamhita? What is the title of the prescribed chapter of your text? মনুসংহিতার রচয়িতা কে? তোমার পাঠ্য অধ্যায়টির নাম কী?
- c) Who created Danda and why? কে দণ্ড সৃষ্টি করেছেন এবং কেন?
- d) What are the desired qualities of an ambassador? দূতের কী কী গুণ থাকা আবশ্যক?
- 10. Translate **any one** of the following passages into Bengali or English: নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদগুলির যে কোন <u>একটির</u> বাংলা অথবা ইংরাজী অনুবাদ করো।
  - क) अस्ति प्रसिद्धबलपौरुषो नन्दो नाम राजा। तस्य सचिवो वररुचिर्नाम। तस्य च जाया कुपिता। सा च अनेकप्रकारं परितोष्यमाणापि न प्रसीदित। ब्रवीति च भर्ता - भद्रे! येन प्रकारेण तुष्यसि, त्वं वद, निश्चितं करोमीति। ततस्त्वया उक्तम् — 'यदि शिरो मुण्डयित्वा मम पादयो: निपतिस, तदा सन्तुष्टा भवामि'। तथानुष्ठिते च सा प्रसन्ना आसीत्।
  - ख) कदाचिद्द्यानं गच्छता भोजराजेन कोऽपि धारानगरवासी विप्रो लक्षित:। स च राजानं वीक्ष्य नेत्रे निमील्य आगच्छन् राज्ञा पृष्ट: - 'द्विज! त्वं मां दृष्ट्वा लोचने निमीलयसि। तत्र को हेतु: ?' विप्र आह - 'देव! त्वं वैष्णवोऽसि, विप्राणां नोपद्रवं करिष्यसि। ततः त्वत्तो न मे भीतिः।'

多樂08